

**SÓS JÓZSEF:
VARGA LAJOS (1904–1963)¹**

**Digitalizálták a Magyar Tudománytörténeti Intézet munkatársai, Gazda István
vezetésével, közreműködött: Szállási Árpád**

A tragikusan gyors halál egy gazdag munkásságú életet szakított meg, sok nagy és szép terv valóra válását tette lehetetlenné. Mert Varga Lajos tervezett és dolgozott, sokat várhattunk tőle, értékes munkásságot több irányból is. Egészségügyi szervezői munkája egyre inkább tudományszervező munkássággá alakult, orvostörténelmi működését pedig a már újjáépítésében előrehaladt Semmelweis Orvostörténelmi Ház megnyitása koronázta volna meg.

Varga Lajos orvosi pályája kezdetén Hódmezővásárhelyen magánorvos volt öt éven át, majd Valkón körorvos két és fél éven át, Párkányban járási tisztiorvos másfél, azután Gödöllőn járási tisztiorvos négy és fél éven át. 1945 után központi szolgálatban tisztiorvos, tisztifőorvos, közegészségügyi felügyelő és közegészségügyi főfelügyelőként végzett egészségügyi szervezési munkát. Több mint 25 évi munkában nyert tapasztalata után, 1957 tavaszán – mint osztályvezető – az Egészségügyi Tudományos Tanács Titkárságának vezetését vette át.

34 éves orvosi működése kezdetén az egyes szenvedő emberek baján igyekezett segíteni, majd egy falu és járás egészségügyi gondjait igyekezett megoldani, végül országos áttekintésből egészségügyünk tudományos kérdéseinek és szervezetének egyik vezetőjévé fejlődött.

Tudományos pályája kezdetén egészségügyi vizsgálatokat végzett Budapest környékén és azok eredményeit több dolgozatban közölte még a II. világháború előtt. Foglalkozott falusi lakás egészségügyi kérdésekkel, a tbc elterjedésének problémáival, szűrő- és ellenőrző vizsgálatok kérdésével, iskolaorvosi feladatokkal, a trachoma elleni védekezéssel, a falu egészségügyi ellátásának irányelveivel, majd 1945 után az egészségügyi tervfeladatokkal.

Orvostörténelmi munkássága a múlt század második felének orvostörténelmi dokumentumait tárta fel levéltári anyagok és egykori sajtótermékek felkutatásával. Írt Semmelweis Ignác Fülöp, Hirschler Ignác, Balassa János, Markuszovszky Lajos, Müller Kálmán, Schwartz Ferenc, Kézmárczky Tivadar, id. Bókai János, Flór Ferenc, Korányi Frigyes, Hógyes Endre, Schulek Vilmos és Fodor József munkásságának adatairól. Foglalkozott a szabadságharc egészségügyi szolgálatának helyzetével, a diftéria elleni védekezés múlt századi kérdésével, az 1847. évi felvidéki éhínséggel, az 1880-as áttelepített lakosság egészségügyi problémáival és igen részletesen az Országos Közegészségügyi Tanács első negyedszázados működésével és a közegészségügy rendezésére tett múlt századbeli intézkedésekkel.²

Ez utóbbi munkásságának elismeréseként nyerte el 1960-ban az orvostudományok doktora tudományos minősítését, miután előbb már az orvostudományok kandidátusa volt. Szorgalmas munkáját kitüntetésekkel is elismerték. 68 tudományos közleménye jelent meg és több feldolgozása szakadt félbe.

ETT-ben a témák, ügyek, ügyiratok ezernyi tömegét tudta áttekinteni. Neki kellett elválasztani elvi áramlatokat a folyó ügyek tengerében.

E munkakörben Varga Lajosnak az intézmények százai és az emberek ezrei között kellett a tudományos kutatás lehető szabad útját biztosítani. Ezt a szép, de fárasztó munkát végezte végtelen kitartással.

Élete követendő példája a sokoldalúan képzett és az egészségügy széles területeit áttekintő munkásságának, amely az egyéni orvoslástól a mindenkinek segítő népegészségügyi gondoskodáshoz vezet.

¹ Forrás: Sós József: Varga Lajos (1904–1963). = Orvosi Hetilap, 1963. pp. 2097–2098.

² Varga Lajos főbb publikációi a következők (– a szerk. összeállítása):

Az Orvostörténeti Közleményekben megjelent néhány tanulmánya:

Varga Lajos: Két érdekes levél a szabadságharc idejéből. (1849. május 19. – 1849. június 14.) = Orvostörténeti Közlemények 15–16 (1959) pp. 238–248.

Varga Lajos: Adatok Hirschler Ignác életrajzához. = Orvostörténeti Közlemények 15–16 (1959) pp. 248–263.

Varga Lajos: Levélváltás az esztergomi hercegprímás és az udvari főkancellár között Korányi Frigyes tanári kinevezésével kapcsolatban. (1866. június 29. – 1866. augusztus 7.) = Orvostörténeti Közlemények 15–16 (1959) pp. 263–273.

Varga Lajos: Adatok a szabadságharc egészségügyi szolgálatának megszervezéséhez. = Orvostörténeti Közlemények 17 (1960) pp. 93–103.

Varga Lajos: Balassa János és Arany János kitüntetése 1867. június 9-én. = Orvostörténeti Közlemények 17 (1960) pp. 187–191.

Varga Lajos: Javaslatok a pesti szegénygyermek kórház átszervezésére 1848-ban. = Orvostörténeti Közlemények 19 (1960) pp. 227–237.

Varga Lajos: Adatok id. Bókay János életrajzához. = Orvostörténeti Közlemények 19 (1960) pp. 237–239.

Varga Lajos: Adatok Flór Ferenc életrajzához. = Orvostörténeti Közlemények 19 (1960) pp. 239–247.

Varga Lajos: Adatok Högyes Endre életrajzához. = Orvostörténeti Közlemények 19 (1960) pp. 247–259.

Varga Lajos: Flór Ferenc. = Orvostörténeti Közlemények 21–22 (1961) pp. 287–301.

Varga Lajos: Berger Adolf 1880-ban tett javaslatai a gyufagyári munkások egészségvédelmére. = Orvostörténeti Közlemények 24 (1962) pp. 182–186.

Varga Lajos: Az országos közegészségügyi tanács tervezete az 1879-i árvízzel elpusztított Szeged újjáépítésére. = Orvostörténeti Közlemények 24 (1962) pp. 186–196.

Varga Lajos: A helytartótanácsnak 1847-ben Debrecenből küldött jelentése a Felvidékről az éhínség elől Nánás, Dorog, Böszörmény és Debrecen városába menekültek megbetegedéséről és halálozásáról. = Orvostörténeti Közlemények 25 (1962) pp. 272–274.

Varga Lajos: Adatok a Magyarországon az 1880-as években áttelepített lakosság egészségügyi helyzetének megismeréséhez. = Orvostörténeti Közlemények 25 (1962) pp. 275–279.

Varga Lajos: Az Aradon, 1884. március 9-én tartott iparosmunkás gyűlés az ipartörvényjavaslat tárgyában. = Orvostörténeti Közlemények 26 (1962) pp. 173–178.

Varga Lajos: Irányi Dániel egyik, a munkásegészségügyet érintő interpellációja. = Orvostörténeti Közlemények 26 (1962) pp. 178–180.

Varga Lajos: A Budapesten 1884. február 17-én tartott népgyűlés az ipartörvény módosítása tárgyában. = Orvostörténeti Közlemények 26 (1962) pp. 181–184.

Varga Lajos: Adalékok a magyar munkásegészségügy történetéhez a múlt század második felében. = Orvostörténeti Közlemények 29 (1963) pp. 252–256.

Varga Lajos: Adatok az 1848-ban „Moldovában és Oláhban kiütött cholera járvány” megismeréséhez. 30 (1964) pp. 151–165.

Varga Lajos: Orvosi ösztöndíj iránti kérelem 1843-ból. = Orvostörténeti Közlemények 30 (1964) pp. 203–207.

Varga Lajos: Havas Ignác jelentései a kónyi (Tolna m.) tifuszjárványról (1841). = Orvostörténeti Közlemények 31 (1964) pp. 317–322.

Varga Lajos: A közegészségügy rendezése és helyzete hazánkban a múlt század utolsó negyedében. = Orvostörténeti Közlemények Suppl. 1 (1962) pp. 3–144.

Varga Lajos: Az Országos Közegészségügyi Tanács kiemelkedő orvos tagjai (1868–1893). = Orvostörténeti Közlemények Suppl. 2 (1964) pp. 5–279.

Varga Lajosnak más periodikákban megjelent publikációiból:

Varga Lajos: Adatok hazánk közegészségügyének a múlt század második felében történt országos rendezéséhez. = Népegészségügy, 1960. pp. 173–176.

Varga Lajos: A „ragadványos szemgyulladás” (1849). = Szemészet, 1960. pp. 242–246.

Varga Lajos: Rendelettervezetek a bujasenyv (syphilis) leküzdésére az 1848–49-es szabadságharc idején. = Bőrgyógyászati és Venerologiai Szemle, 1960. pp. 145–150.

-
- Varga Lajos: Hirschler Ignác. = Szemészet, 1960. pp. 178–186.
- Varga Lajos: Adalék Müller Kálmán életrajzához. = Orvosi Hetilap, 1960. pp. 353–354.
- Varga Lajos: Adatok Schwartz Ferenc életrajzához. = Ideggyógyászati Szemle, 1960. pp. 73–75.
- Varga Lajos: Adatok Semmelweis Ignác Fülöp életrajzához. = Magyar Nőorvosok Lapja, 1960. pp. 129–137.
- Varga Lajos: Koch Róbert ismeretlen magyar vonatkozású levele. = Orvosi Hetilap, 1960. pp. 1288–1289.
- Varga Lajos: A vasárnapi munkaszünet és az Országos Közegészségügyi Egyesület. = Orvosi Hetilap, 1961. pp. 1902–1904.
- Varga Lajos: Adatok a diftéria elleni védekezés megszervezéséhez hazánkban a múlt század utolsó negyedében. = Egészségtudomány, 1961. pp. 191–196.
- Varga Lajos: A Budapesten 1885. február 2-án tartott népgyűlés. = Orvosi Hetilap, 1962. pp. 127–129.
- Varga Lajos: Kézmárczky Tivadar (1842–1902). = Orvosi Hetilap 1962. pp. 796–800.
- Varga Lajos: Id. Bókai János (1822. május 18. – 1884. október 20.). = Orvosi Hetilap, 1962. pp. 894–898.
- Varga Lajos: A kolozsvári egyetem megalapítása. = Orvosi Hetilap, 1962. pp. 2236–2239.
- Varga Lajos: Schulek Vilmos (1843–1905). = Orvosi Hetilap, 1963. pp. 749–751.
- Varga Lajos: Markusovszky Lajos (1815–1893). = Orvosi Hetilap, 1963. pp. 843–846.
- Varga Lajos: Id. Korányi Frigyes (1828–1913). = Orvosi Hetilap, 1963. pp. 1039–1042.
- Varga Lajos: Fodor József (1843–1901). = Orvosi Hetilap, 1963. pp. 1327–1330.
- Varga Lajos: Jendrassik Jenő. = Orvosi Hetilap, 1964. pp. 1903–1905.